

УДК 005:339.137.2.019:006.83

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ
ІЗ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА**

М.О. Жуковський, асистент

Розглянуто сучасні підходи до управління конкурентоспроможністю підприємств, які займаються виробництвом продукції тваринництва. Висвітлено системно-інноваційний підхід, а саме: за рахунок впровадження виробництва органічної продукції та екологізації виробництва.

Конкурентоспроможність, управління конкурентоспроможністю підприємства, інновації, органічна продукція, екологізація.

Питання безпеки та якості харчових продуктів є актуальною проблемою в багатьох країнах світу. В сучасних умовах якість, зокрема екологічна безпечність продукції, виробленої аграрним сектором, стає одним з основних факторів його внутрішньої та зовнішньої конкурентоспроможності.

В умовах посилення антропогенного навантаження на навколишнє середовище, з одного боку, та поглиблення процесів глобалізації економіки з одночасним зростаючим рівнем конкуренції на агропродовольчих ринках – з іншого, важливого значення для забезпечення продовольчої безпеки України набуває стратегія екологізації сільського господарства та вихід нашої держави на світовий ринок органічної (екологічно чистої) продукції. Нині значно розширюється конкурентне поле і зростає кількість суб'єктів конкурентних відносин, відповідно, змінюються і завдання та підходи до питання управління конкурентоспроможністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням конкурентоспроможності в економічно розвинених країнах, а останнім часом і в Україні, присвячено багато публікацій. Основні підходи висвітлені у працях зарубіжних і вітчизняних вчених: Г. Бірмана, Д. Брайта, П. Друкера, М. Портер, М. Тресі, Ф. Вірсема, Р. Кантера, М. Хемела, Г. Азоева, Р. Фатхутдінова, Н. Ліфіца, А. Градова, О. Гудзинського, М. Галелюка, Л. Балабанової І. Піддубного, С. Клименка та інших.

На сьогодні у вітчизняній та зарубіжній літературі аспекти процесу управління конкурентоспроможністю підприємства та місце інновацій в цьому процесі є недостатньо вивченими. Нині українська продукція є конкурентоспроможною на світовому ринку лише за рахунок дешевої робочої сили та відносно низької вартості енергоресурсів, тобто переваги, яка найближчим часом може взагалі зникнути. В галузі тваринництва досягнуто практично граничних можливостей підвищення інтенсивності росту тварин та птиці і зниження питомих витрат корму. Податки на забруднення довкілля щороку зростатимуть, що впливатиме на собівартість продукції, тому потрібен пошук додаткових резервів підвищення конкурентоспроможності підприємств галузі тваринництва.

Мета дослідження – вивчення існуючих методів управління конкурентоспроможністю підприємства, висвітлення системно-інноваційного підходу за рахунок впровадження виробництва органічної продукції та екологізації виробництва.

Виклад основного матеріалу. В останнє десятиліття відзначений підвищений інтерес до якості продукції, яку поставляють споживачеві. Наявність у постачальника системи якості стає важливим фактором підвищення конкурентоспроможності його продукції і необхідною умовою для виходу на світовий ринок.

Проте усвідомлення людством того, що стан довкілля погіршується, а також відбувається інтенсифікація сільськогосподарського виробництва,

викликало інтерес до органічного виробництва продукції, яке гарантує необхідний їй якісний рівень і безпечність харчування та не шкодить довкіллю.

Наприкінці 2010 року на замовлення Асоціації «БІОЛан Україна» за підтримки FiBL компанією Gfk Ukraine проведено дослідження, яке свідчило про повне розуміння в усіх регіонах України, що таке органічна продукція і бажання таку продукцію споживати [5].

У великих містах України вже існує категорія людей (близько 35% населення), які мають мотивацію до споживання органічних продуктів і готові платити за них вищу (на 40–50%) ціну. Ця група споживачів створює початкову нішу для органічної продукції в Україні, а отже, для формування внутрішнього ринку такої продукції у майбутньому.

За визначенням Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (International Federation of Organic Agriculture Movements – IFOAM) органічне виробництво об'єднує всі сільськогосподарські системи, які підтримують екологічно-, соціально- та економічно доцільне виробництво. Такі системи використовують природний потенціал рослин, тварин, ґрунтів та спрямовані на гармонізацію сільськогосподарського виробництва й навколишнього середовища [6].

Незважаючи на суттєвий негативний вплив міжнародної фінансової кризи на світовий ринок органічної продукції, він продовжував зростати і в 2009–2011 рр. Згідно з оцінками відомого міжнародного аналітичного центру Organic Monitor[7], у 2010 р. обсяги реалізації органічних продуктів у світі становили близько 60 млрд дол. США, демонструючи стабільне зростання порівняно з попередніми роками. В Україні за останній рік внутрішній ринок споживання сертифікованих органічних продуктів подвоївся: з 1,2 до 2,4 млн євро. Найбільшим попитом при цьому, як у Києві, так і в інших регіонах України, користуються свіжі якісні молочні продукти, свинина, яловичина, фрукти, овочі, соки, крупи, борошно тощо.

Нині український споживач хоче бачити на своєму столі не тільки крупи, з яких все починалося, а й продукти м'ясо-молочної групи, овочі, фрукти, зелень. Крім того, настав час переходити на інший, якісніший рівень – надавати споживачеві вже перероблені продукти – сухі сніданки, консерви, ковбаси тощо. Звичайно, це виклик виробникам та переробникам, оскільки виробництво органічних продуктів харчування – справа не з легких, тому що кожен етап виробництва повинен відповідати вимогам і пройти ретельну сертифікацію. Однак, враховуючи тренди та попит, такі зусилля будуть виправданими.

Органічне тваринництво базується на гармонійних відносинах між землею, рослинами й тваринами, керуючись фізіологічними та психологічними потребами тварин і згодовуванням якісних органічно вирощених кормів.

Методи органічного господарювання поліпшують здоров'я й самопочуття тварин за допомогою збалансованої органічної годівлі, позбавлених від стресу умов життя і вибору порід стійких до хвороб, паразитів та інфекцій. Заборонено використовувати субстанції синтетичного похо-

дження для стимулювання виробництва продукції та для збільшення приросту живої ваги.

Саме тому реалії сьогодення створюють об'єктивні умови для визначення підходів управління конкурентоспроможністю підприємства (КСП). Тому ми проаналізували основні підходи до управління КСП та запропонували нові.

На думку М. Галелюка, управління конкурентоспроможністю підприємства (КСП) – це конкретна функція менеджменту, що реалізується через здійснення загальних функцій з метою підтримання та підвищення КСП підприємства та його товарів, що є складовими єдиної системи [2]. Балабанова Л. в управлінні КСП вбачає сукупність управлінських дій, спрямованих на дослідження діяльності активних і потенційних конкурентів, їх сильних і слабких сторін, а також розробку конкурентних стратегій, що забезпечують формування і підтримку довгострокових конкурентних переваг [1]. Піддубний І. управління КСП визначає як напрям менеджменту, спрямований на формування, розвиток і реалізацію конкурентних переваг і забезпечення життєдіяльності цього суб'єкта економічної діяльності [4]. На думку С. Клименка, управління конкурентоспроможністю підприємства – це певний аспект менеджменту підприємства, спрямованого на формування, розвиток і реалізацію конкурентних переваг та забезпечення життєздатності підприємства як суб'єкта економічної конкуренції [3].

Проаналізувавши наявні визначення поняття «управління конкурентоспроможністю підприємства, можна зробити висновок, що даний процес являє собою підфункцію менеджменту, що має цілеспрямовану дію на поточний і майбутній рівень КСП порівняно з іншими підприємствами галузі.

Існує три основні класичні підходи до управління конкурентоспроможністю: системний, процесний та ситуаційний, а також виділяють специфічні підходи: інноваційний, екологічний, сервісний, маркетинговий, логічний, глобальний, інтеграційний, функціональний, структурний та інші.

Найчастіше для управління конкурентоспроможністю підприємства застосовують системний підхід, згідно з яким всебічно оцінюється його система управління як у цілому, так і на рівні конкретних конкурентних переваг; аналізується будь-яка ситуація в межах окремо взятої системи; виявляється характер проблем, враховуються всі необхідні взаємозв'язки та взаємодії в системі управління діяльністю підприємством.

Найефективнішим в конкретній ситуації вважається той підхід, який найбільше відповідає даній ситуації. На нашу думку, досягнення високого рівня конкурентоспроможності підприємства можливе при використанні системно-інноваційного підходу до управління КСП з урахуванням екологічної складової. Цей підхід дає змогу врахувати всі необхідні взаємозв'язки та взаємодії в системі управління, дозволяє при постановці цілей всебічно зважувати чинники та спрямовувати механізми управління конкурентоспроможністю на досягнення поставлених цілей. Орієнтувати розвиток підприємства на активізацію інноваційної діяльності. Впроваджувати досягнення НТП у основні, виробничі та управлінські процеси. Дотримуватись принципів ресурсозбереження та енергозбереження. Засто-

совувати технології, що не шкодять довкіллю. Використовувати природні резерви організму тварин, виробляти високоякісну, безпечну та унікальну продукцію тваринництва на ринку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зважаючи на високу вірогідність підписання на третьому саміті Східного Партнерства у Вільнюсі 28–29 листопада цього року угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, створення всебічної та поглибленої зони вільної торгівлі з масштабним наближенням регуляторного законодавства України до стандартів ЄС, поступову інтеграцію України до внутрішнього ринку ЄС та можливості створення додаткових митних бар'єрів з сусідніми країнами, підприємствам, що спеціалізуються на виробництві продукції тваринництва, необхідно шукати свою ринкову нішу в нових умовах, пропонувати нову унікальну продукцію на ринку. На нашу думку, запропонована система управління КСП заснована на системно-інноваційному підході, здатна цілком підтримувати актуальні нині завдання та дозволяє вчасно реагувати на зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищі шляхом постійного запровадження інновацій, оновлення технологій та екологізації тваринництва, конструювання нових раціонів на основі природних складових рослинного походження, виробництво поліпшеної органічної продукції та перехід на повну безвідхідність.

Список літератури

1. Балабанова Л. В. Управление конкурентоспособностью предприятий на основе маркетинга : моногр / Л. В. Балабанова, А. В. Кривенко. – Донецк : ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2004. – 147 с.
2. Галелюк М.М. Система управління конкурентоспроможністю машинобудування підприємства / М.М.Галелюк // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2. – С. 1521.
3. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / [С.М. Клименко, О.С. Дуброва, Д.О. Барабась та ін.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 527 с.
4. Піддубний І. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства / І. О. Піддубний, А. І. Піддубна. – Х. : ІНЖЕК, 2004. – 264 с.
5. Офіційний веб-сайт Міжнародної Громадської Асоціації учасників біовиробництва «БІОЛан Україна» [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.biolan.org.ua/uk/news/?newsid=111>
6. International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM). Available from : http://www.ifoam.org/about_ifoam/principles/index.html
7. Що таке органічне виробництво. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zemreforma.info/dload/4_organizhne_vyrobnysvo.doc/

Рассмотрены современные подходы к управлению конкурентоспособностью предприятий, занимающихся производством продукции животноводства, отражен системно-инновационный подход за счет внедрения производства органической продукции и экологизации производства.

Конкурентоспособность, управление конкурентоспособностью предприятия, инновации, органическая продукция, экологизация.

In the article the modern going is considered near the management of enterprises that engage in the production of goods of stock-raising a competitiveness. System-innovative approach is reflected, namely, due to introduction of production of organic goods and ecologization of production.

Competitiveness, management by the competitiveness of enterprise, innovation, organic products, ecologization.